

УДК: 792.8:377(475)

викладач кафедри мистецької педагогіки та хореографії,

аспірантка кафедри педагогіки Повалій Т. Л.

Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка (м. Суми)

РОЗВИТОК ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В ПОЛЬЩІ

Анотація. У статті висвітлюється проблема хореографічної підготовки фахівців в Польщі та визначаються її структурні компоненти (середня та вища ланки). Розглядається становлення та розвиток осередків хореографічної освіти на етнічних польських територіях. Розкриваються особливості функціонування балетних шкіл, музичних академій, театральної школи та музичного університету.

Ключові слова: хореографічна підготовка фахівців, балетні професійні школи, сучасний танець.

Аннотация. В статье освещается проблема хореографической подготовки специалистов в Польше и определяются ее структурные компоненты (среднее и высшее звенья). Рассматривается становление и развитие очагов хореографического образования на этнических польских территориях. Раскрываются особенности функционирования балетных школ, музыкальных академий, театральной школы и музыкального университета.

Ключевые слова: хореографическая подготовка специалистов, балетные профессиональные школы, современный танец.

Annotation. The article highlights the problem of choreographic training of specialists in Poland and defines its structural components (secondary and top units). The formation and development of choreographic education on ethnic Polish territories is examined. The peculiarities of operation of ballet schools, music academies, theatre school, and musical University are disclosed.

Key words: dance training of specialists, ballet professional schools, modern dance.

Вступ. На сучасному етапі в європейському науковому просторі актуалізуються проблеми розвитку хореографічної освіти та вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців-танцівників. Реформаційні процеси в хореографічній галузі, що відбуваються останніми роками в Польщі, здійснюються за такими основними напрямками: збереження національних танцювальних традицій, розвиток сучасної хореографії, дослідження хореографії в контексті мистецької освіти.

Окремі аспекти розвитку освіти в Польщі розглядались у працях А. Василюк, О. Бондаренко, С. Деркач Ф. Андрушкевича, Г. Ніколаї, І. Ковчиної, Л. Смірнкової, В. Кременя, Ю. Соколович-Алтуніної, В. Пасічника та ін. Хореографічна освіта найчастіше визначається польськими науковцями як багаторівневий процес, що може активно впливати на формування духовних якостей людини через цілеспрямовану передачу молоді соціально-історичного досвіду засобами мистецтва (Romana Agnel, Roman Arndt, Karol Urbański). Дослідники вивчають естетичні аспекти функціонування хореографічного мистецтва (Agata Siwiak, Edyta Kozak), його історію, умови формування виконавської майстерності (Jacek Przybyłowicz, Elwira Piorun, Grzegorz Chełmecki, Anna Króllica) тощо.

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають у висвітленні історії становлення та розвитку осередків хореографічної освіти й науки на етнічних польських територіях.

Виклад основного матеріалу статті. Хореографічна освіта вперше стала частиною професійної підготовки на етнічних польських територіях під владою Австрійської імперії. Варшавська Загальноосвітня Балетна Школа імені Романа Турчиновича була заснована на початку XIX століття і є однією з найстаріших у Європі. До початку II Світової війни працювала як частина Великого театру. У 1833 році в центрі Варшави побудували нову будівлю театру і кіно, відомий сьогодні як Великий Театр, який став штаб-квартирою балетної школи. У роки війни і окупації (1939-1945) колектив припинив роботу, а будівля театру була повністю зруйнована. Тільки у 1965 році закінчили реконструкцію Великого

театру, який став одним із найбільших та найсучасніших театрів у Європі [2, с. 9]. З моменту свого створення в школі працювали кращі французькі, італійські, російські, радянські та польські викладачі.

У 1956 році студентами та викладачами школи були створені високоякісні умови праці. Нова будівля школи вміщала у собі сучасні балетні зали з повним професійним обладнанням, просторі лекційні класи, актовий зал з великою сценою, санітарно-гігієнічні приміщення, медичні та фізіотерапевтичні кабінети [2, с. 9].

Балетна Школа у Варшаві є дев'ятирічною артистичною школою, готуючою учнів до отримання диплому професійного танцівника за спеціальністю «сценічний танець». Головним профільним предметом в школі є класичний танець, а на різних етапах навчання викладається також музично-рухова інтерпретація, сучасний, характерний, народний, історичний та партнерський танець, ритміка, знання про танець тощо [2, с. 9].

У 1946 році розпочала свою діяльність Загальноосвітня Балетна Школа імені Людомира Ружицького, коли була створена приватна Балетна школа в Сосновці з місцеперебуванням на ринковій площі. Її засновницею була Тетяна Висоцька (Tasjana Wysocka), польська танцівниця, хореограф, педагог і публіцист [5].

У 1948 році балетна школа в Сосновці була трансформована в Хореографічний ліцей, а в січні 1950 р. набула статусу державної балетної школи. У серпні 1955 року школу було перенесено до Битома і поміщено у будівлі Музичної школи. Від лютого 1958 року школа отримала власне приміщення в Битомі, де перебуває до сьогоднішнього дня. У 1968-1969 роках було розпочато розширення та реконструкцію будівлі. У зв'язку з цим надбудовано останній поверх, в якому додатково з'явилися 2 балетні зали [5].

З 1 вересня 1950 року датує свою історію Загальноосвітня Балетна Школа в Гданську. Спочатку протягом трьох років знаходилася у казармі, лише з 1957 року розміщається в центрі міста. Школа була заснована за ініціативою

видатного хореографа, професора Яніни Яжинівни-Собчак, яка була керівником Гданьського балету, створеного в 1950 році.

Спочатку школа функціонувала як державне хореографічне училище, в якому період навчання тривав 6 років і поєднував загальну освіту, у рамках ліцейної програми, з професійною підготовкою танцівників для оперних театрів і танцювальних колективів. Програма професійної освіти опиралася на програму радянських балетних шкіл. У 1952 році хореографічне училище перейменовано на Державну загальноосвітню балетну школу і цикл підготовки продовжено до 9 років [6].

У вересні 1972 року директором школи став Броніслав Прадзинський. Він не тільки розширював будівлю але й боровся за високий професійний рівень школи, високий рівень кваліфікації викладачів (вже від 1975 року в школі були організовані літні курси вдосконалення вчителів у сфері класичного танцю, характерного і сучасного, які інтегрували балетне середовище і постачали педагогам нові знання), а перш за все закликав молодь до безперервної роботи над розвитком своєї індивідуальності й професійних вмінь [6].

У 1951 році за ініціативою видатної довоєнної польської прима балерини Ольги Славської-Ліпчинської, а також інспектора шкільної артистичної справи Зигмунда Дабровського створюється Державна Початкова Хореографічна Школа в Познані. З 1952 року Хореографічну школу трансформовано в Державну середню балетну школу з 9-річним циклом навчання [3, с. 10].

У 1973 році балетна школа перша в Польщі, за ініціативою артистичного директора Конрада Джевецького, впровадила до програми навчання предмет «Сучасний танець». З 1981 року був відкритий естрадний відділ, який до 1991 року діяв як єдиний в Польщі. У 1991 році з нагоди 40-річчя існування Державної Балетної Школи в Познані, їй було присвоєно ім'я першого арт-директора Ольги Славської-Ліпчинської [3, с. 10].

Міністерством культури і мистецтва 31 травня 1975 року було прийнято рішення про створення Державної Балетної Школи імені Фелікса Парнелла в Лодзі. Першим директором школи став відомий педагог Іренуш Баранський

(Ireneusz Barański). Навчання в школі триває 9 років. Після складання дипломного іспиту вихованці дев'ятого класу отримують диплом професійного танцівника [4, с. 6].

Програма навчання в Балетній школі передбачала вивчення таких дисциплін, як класичний, сучасний, народний, історичний, характерний та партнерський танець, польська, англійська, російська та французька мови, музично-рухова інтерпретація, ритміка, знання про танець, музична грамота, принципи гриму, історія і суспільство, математика, природа, інформатика, історія, хімія, фізика, біологія, географія, образотворче мистецтво, безпека життєдіяльності, підстави підприємництва, інформаційні технології тощо. Планувалася також виробнича та сценічна практика [4, с. 6].

Історія Музичної Академії в Лодзі сягає початку ХХ століття. Заснована консерваторія Олени Кійенської-Добкієвічовей збирала групу видатних музикантів і педагогів. Після Другої світової війни, виш був відроджений, спочатку в якості державної консерваторії музики (18 квітня 1945 р.), а потім як Вища музична школа (квітень 1946) [4, с. 3-4].

Нині в Музичній Академії імені Гражини і Кейстута Бацевичів налічується 4 факультети стаціонарного та заочного навчання (композиції, теорії музики, ритміки і музичної освіти; фортепіану, органа, клавесина і давніх інструментів; інструментальний; вокально-акторський). Хореографічна освіта в Музична Академія здійснюється на вокально-акторському факультеті за напрямом підготовки «хореографія і техніка танцю» (3-річне заочне навчання) [1, с. 23].

Капітольська Балетна Школа у Вроцлаві була заснована в 1997 році. Її засновниками є Алла і Гіві Абесадзе, які нині працюють в школі на посаді викладачей. Початок діяльності Балетної школи сягає дев'яностих років, коли школа перебувала у будівлі Музичного театру Капітол (Вроцлавська Опера).

Перший виступ Капітольської Балетної Школи відбувся на сцені Музичного театру в 2001 році. Сьогодні свої спектаклі школа демонструє на сцені Вроцлавської Опери. Найбільшим досягненням Балетної школи є

створення істинних соціальних інститутів. Результатом співпраці цієї спільноти людей є виїзди на зарубіжні фестивалі і конкурси. Вихованці Балетної школи неодноразово були першими польськими учасниками конкурсів, що проходять у Брюсселі, Берліні, Фрайбургу, Парижі, Філлах, Афінах тощо [7, с. 11].

Програма навчання в школі обіймає від трьох до п'яти годин занять з класичного танцю щотижнево, залежно від віку також рівня розвитку учнів, що становить мінімальну кількість годин і дозволяє досягти хороших результатів. Крім того проводиться чимало додаткових занять і репетицій, а найбільш талановитим учням школа пропонує індивідуальні заняття [7, с. 11].

Один з відомих приватних вищих навчальних закладів Польщі, де можна здобути освіту з популярних у сучасному світі спеціальностей – Вища Школа Суспільних Наук в Любліні. Навчальний заклад було створено 31 січня 2001 року і внесено до реєстру недержавних шкіл та приватних асоціацій. Школа пропонує навчання за наступними напрямками підготовки: соціологія, косметологія, дієтологія, соціальна робота, педагогіка, медичне рятівництво, стоматологічні технології, танець. Хореографічна освіта у Вищій Школі викладається за такими основними спеціальностями: бальний, сучасний, латиноамериканський танець та хореотерапія. Кожен студент при подачі заявки вибирає спеціальність, яка здійснюється з четвертого семестру [8].

Вища Школа Суспільних Наук в Любліні як перша і єдина в Люблінському воєводстві впровадила післядипломне навчання у сфері «Танець», яке здійснюється видатними фахівцями з галузі: теоретиками, танцівниками, хореографами, представниками освітніх та наукових осередків, шкіл танцю, театрів. Термін навчання 2 роки (4 семестри), 620 годин + 150 годин практики [8].

У 1946 році Юліушем Остервем була закладена Державна Вища Театральна Школа імені Людвіга Сольського в Кракові. У першому періоді свого існування Школа надавала освіту драматичним акторам в ході трирічного навчання. Нині до складу школи входять 5 факультетів: акторський в Кракові,

режисури драми в Кракові, факультет театру танцю в Битомі, акторський у Вроцлаві та ляльковий у Вроцлаві [1, с. 23].

Навчання акторів театру танцю розпочалося в 2007-2008 академічному році на Акторському Відділі. Спеціалізація виникла в співробітництві вишу з Сілезьким Театром Танцю. Від 2008-2009 навчального року спеціалізацію перетворено було у Відділ Театру Танцю, місцеперебуванням якого є Битом.

Навчання за напрямом підготовки «актор театру танцю» тривають не менше ніж 4,5 року (9 семестрів) і закінчуються наданням ступеня магістра. Загальна кількість годин навчання складає 4.590. Програма навчання передбачає міждисциплінарну освіту в галузі танцю, акторської майстерності, теорії, історії театру і танцю, польського фольклору, музики, анатомії, нових засобів масової інформації, імпровізації, режисури і композиції [1, с. 23].

Один з найбільших приватних вишів у Польщі, що пропонує студентам широкий спектр факультетів і спеціалізацій на вибір є Академія гуманістично-економічна в Лодзі, яка має статус вищого навчального закладу з 1993 року. У 2011 році за рішенням Міністерства науки і вищої освіти Академія отримала повноваження для створення спеціальності «Танець» на артистичному факультеті. Навчання проводяться в стаціонарній та заочній формі за такими спеціальностями: танцівник, хореограф, сучасний танець, артист музичних сцен, педагогіка танцю, реабілітація танцівників і хореотерапія [1, с. 24].

Студенти та викладачі академії можуть користуватися добре обладнаними залами, комп'ютерними й мультимедійними лабораторіями, радіостудіями, телевізійними студіями, науково-дослідними майстернями та виставковими галереями, своєю їдальнею і найбільшою серед приватних університетів у Лодзі бібліотекою з відкритим доступом [4, с. 5].

У 1810 році був заснований Музичний Університет імені Фредерика Шопена у Варшаві актором і режисером Войцехом Богуславським як школа для оперних співаків і театральних акторів. Кафедра танцю була створена у 2011 році ректором університету для художньої, наукової і дидактичної освіти хореографічного спрямування. У рамках напряму підготовки «Танець»

студенти навчаються за такими спеціальностями: ритміка (денне відділення: магістратура/баклавріат), педагогіка балету (заочне відділення: магістратура/баклавріат), хореографія і теорія танцю (заочне відділення: магістратура) [1, с. 24].

Також на факультеті хорового диригування, музичної освіти, костюльної музики, ритміки і танцю проходить післядипломна освіта з теорії танцю. Метою навчання є: підготовка майбутніх істориків, теоретиків і критиків танцю.

Висновки. Хореографічна освіта в Польщі має традиційну структуру і поділяється на середню та вищу. Вона реалізується в діяльності творчих майстерень, які втілюють передусім сучасні напрямки хореографії. Фахову хореографічну освіту забезпечують балетні професійні школи, профільні відділення театральних навчальних закладів, музичних академій та музичного університету. Незалежно від цільової установки випускники освітніх закладів можуть працювати: танцівниками в професійних театрах танцю, танцювальних колективах, театрах музики і мюзиклу (у тому числі за кордоном); театральними хореографами; керівниками танцювальних колективів; викладачами танцю в балетних центрах і школах, в культурно-освітніх та культурно-виховних центрах.

Література:

1. *Hoczyk Julia I Kongres Tańca: raport / Julia Hoczyk, Joanna Szymajda. – Warszawa: Instytut Muzyki i Tańca, 2011. – 201 s.*
2. *Hoczyk Julia Raport o stanie tańca w Warszawie / Julia Hoczyk. – Warszawa: Instytut Muzyki i Tańca, 2011. – 19 s.*
3. *Maćkiewicz Marcin Raport o stanie tańca w Poznaniu / Marcin Maćkiewicz. – Warszawa: Instytut Muzyki i Tańca, 2011. – 14 s.*
4. *Nieśpiałowska-Owczarek Sonia Raport o stanie tańca w Łodzi i województwie łódzkim / Sonia Nieśpiałowska-Owczarek. – Warszawa: Instytut Muzyki i Tańca, 2011. – 22 s.*

5. *Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa im. Ludomira Różyckiego w Bytomiu.* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://osb.bytom.pl/>

6. *Państwowa Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa w Gdańsku.* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.szkolabaletowa.pl/>

7. *Radwańska Dorota Raport o stanie tańca we Wrocławiu / Dorota Radwańska.* – Warszawa: Instytut Muzyki i Tańca, 2011. – 18 s.

8. *Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Lublinie.* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.wsns.lublin.pl/>

References:

1. *Xochy`k Yuliya I Kongres Tancyu: raport/ Yuliya Xochy`k, Dzhoanna Shy`majda.* – Varshava: Insty`tut Muzy`ky` i Tancyu, 2011. – 201 s.

2. *Xochy`k Yuliya Raport pro stan tancyu u Varshavi / Yuliya Xochy`k.* – Varshava: Insty`tut Muzy`ky` i Tancyu, 2011. – 19 s.

3. *Maczkevich Martin Raport pro stan tancyu v Poznani / Martin Maczkevich.* – Varshava: Insty`tut Muzy`ky` i Tancyu, 2011. – 14 s.

4. *Nespialovs`ka-Ovcharek Sonya Raport pro stan tancyu v Lodzi i voyevodstvi Lodz`kim/ Sonya Nespialovs`ka-Ovcharek.* – Varshava: Insty`tut Muzy`ky` i Tancyu, 2011. – 22 s.

5. *Zagal`noosvitnya Baletna Shkola imeni Lyudomy`ra Ruzhy`cz`kogo v By`tomí.* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://osb.bytom.pl/>

6. *Zagal`noosvitnya Baletna Shkola v Gdans`ku.* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.szkolabaletowa.pl/>

7. *Radvans`ka Dorota Raport pro stan tancyu u Vroczlavi / Dorota Radvans`ka.* – Varshava: Insty`tut Muzy`ky` i Tancyu, 2011. – 18 s.

8. *Vy`shha Shkola Suspil`ny`x Nauk v Lyublíní.* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.wsns.lublin.pl/>